

Europadomstolens domar — första kvartalet 2006

Av f.d. justitierådet HANS DANELIUS

Europadomstolen har under första kvartalet 2006 meddelat följande domar:¹

1. Gruais och Bousquet mot Frankrike (dom 10.1.2006)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Gruais och Bousquet var föremål för en brottsutredning. Bousquet begärde hos domstol att beslutet om en förundersökning skulle upphävas, men denna begäran avlogs av domstolen genom beslut den 16 september 1999, som delgavs Gruais och Bousquet med rekommenderat brev. Enligt en påteckning på beslutet hade det delgivits den 17 september 1999, men av poststämpeln på kuvertet till försändelsen till Gruais framgick att brevet inte hade skickats förrän den 20 september 1999. Bousquet, som inte hade behållit något bevis om delgivningen, uppgav att inte heller han hade fått brevet före den 20 september 1999.

Den 24 september 1999 överklagade Gruais och Bousquet domstolens avgörande till Kassationsdomstolen, som på grundval av anteckningen om delgivning den 17 september 1999 avisade överklagandet på grund av att det inkommit efter den gällande överklagandefristen om fem dagar.

Europadomstolen konstaterade att Kassationsdomstolen hade grundat sitt avvisningsbeslut på att delgivning hade skett på en dag som inte överensstämde med den dag då handlingen i verkligheten hade avsänts till Gruais och Bousquet. Härigenom hade den redan korta överklagandefristen ytterligare förkortats. Europadomstolen konkluderade att Gruais och Bousquet på grund härav hade berövats sin rätt till rättvis rättegång i strid med artikel 6:1 i konventionen.

2. Teltronic-CATV mot Polen (dom 10.1.2006)

Fråga om rätt till domstolsprövning (artikel 6:1 i konventionen)

Bolaget Teltronic-CATV väckte talan mot ett annat bolag, som hade försummat att betala en faktura. Som villkor för att denna talan skulle

¹ I denna artikel används följande förkortade beteckningar: *Konventionen* = Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna — *Europadomstolen* = Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna. — Tidigare kvartalsöversikter har varit införda i SvJT 1995–2006, senast i 2006 s. 131 ff. — De fullständiga domstexterna är tillgängliga på Internet under webnamnet <http://www.echr.coe.int>.

prövas krävde den polska domstolen att Teltronic-CATV skulle betala en hög domstolsavgift. Under hänvisning till sin svaga ekonomi begärde Teltronic-CATV befrielse från avgiften, men denna begäran avsågs av domstolen, som hänvisade till att Teltronic-CATV kunde antingen ha avsatt pengar för ändamålet innan bolagets ekonomi försämrades eller ha upptagit ett banklån eller infordrat bidrag från delägarna i bolaget. Eftersom avgiften inte erlades, avvisades bolagets talan.

Europadomstolen fann att de grunder som åberopats för att vägra befrielse från domstolsavgiften var föga övertygande. Bl.a. hade den polska domstolen inte tagit hänsyn till att anskaffande av medel för att betala avgiften skulle leda till att bolaget kom på obestånd. Det var inte heller realistiskt att tänka sig att bolaget skulle i förväg ha avsatt medel för domstolsavgiften, och det var osäkert om bolaget, som var nära konkurs, kunde ha fått ett banklån för detta ändamål. Europadomstolen var inte heller övertygad om att delägarna i Teltronic-CATV skulle ha kunnat tillhandahålla de medel som erfordrades.

Europadomstolen konstaterade vidare att beslutet att vägra befrielse från avgiften inte hade baserats på att yrkandet i målet varit uppenbart ogrundat och att befrielse hade vägrats redan i första instans, vilket medfört att Teltronic-CATV inte hade fått sin talan prövad av någon domstol. Under sådana förhållanden ansåg Europadomstolen att kravet på betalning av domstolsavgiften hade innefattat en oproportionerlig inskränkning i rätten till domstolsprövning och att Teltronic-CATV hade berövats sin rätt enligt artikel 6:1 i konventionen.

3. Halis Dogan m.fl.mot Turkiet (dom 10.1.2006)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Klagandena i detta mål arbetade i olika befattningar för den dagliga tidningen *Özgür Bakis*. Genom beslut av guvernören med ansvar för det område där det rådde undantagstillstånd förbjöds försäljning, spridning och förvaring av denna tidning i ett antal provinser i östra Turkiet.

Europadomstolen beaktade att det till följd av terroristiska aktiviteter rådde politisk spänning i området men konstaterade också att det inte hade lämnats någon motivering för beslutet att förbjuda tidningen. Inte heller hade det funnits någon indikation på att tidningen skulle komma att främja våld eller propagera för odemokratiska idéer eller att den skulle åstadkomma någon skada som kunde motivera ett ingripande. Europadomstolen konkluderade därför att förbudet stred mot den genom artikel 10 i konventionen skyddade yttrandefriheten.

4. Refik Karakoç (dom 10.1.2006), Hocaogullari mot Turkiet (dom 7.3.2006), Koç och Tambas mot Turkiet (dom 21.3.2006)

Frågor om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Målen avsåg straffdomar för uttalanden i tal eller skrift, som ansetts utgöra straffbar separatistisk propaganda eller uppmuntran till hat och fiendskap.

Europadomstolen konstaterade i två av fallen (Refik Karakoç samt Koç och Tambas) att klagandena inte hade i sina uttalanden gett sitt stöd åt våldsanvändning, väpnat motstånd eller uppror och inte heller uppmuntrat till våld eller hat mellan folkgrupper ("hate speech"). Europadomstolen konkluderade i dessa mål att bestraffningen stred mot klagandenas yttrandefrihet enligt artikel 10 i konventionen.

I det tredje målet (Hocaogullari) hade däremot de publicerade artiklarna kunnat uppfattas som anstiftan till våld, väpnat motstånd eller uppror genom att de till unga människor förmedlat budskapet att ingen revolution är möjlig utan förlust av liv och genom att de prisat hjältemodet hos de unga människor i Turkiet och Vietnam som mist livet i historiska uppror och krig. Europadomstolen konkluderade i detta mål att artikel 10 inte hade kränkts genom att utgivaren dömts till böter.

5. Sørensen och Rasmussen mot Danmark (dom 11.1.2006)

Frågor om föreningsfrihet (artikel 11 i konventionen)

Sørensen, som var student, sökte feriearbete. I samband med att han erbjöds arbete upplystes han om att det i anställningsvillkoren ingick att han skulle vara medlem av en till Landsorganisationen (LO) ansluten fackförening SID. Sørensen valde emellertid att bli medlem av en annan fackförening som inte var ansluten till LO. Han meddelade därefter sin arbetsgivare att han inte var beredd att betala medlemsavgift till SID och avskedades på grund härav från anställningen.

Rasmussen var medlem av fackföreningen SID men utträdde efter några år på grund av att han inte gillade SID:s politiska inriktning. Han gick i stället in i en annan fackförening. Efter att under en tid ha varit arbetslös erbjöds han arbete vid ett företag på villkor att han på nytt blev medlem av SID, med vilken arbetsgivaren hade ett avtal om obligatorisk anslutning av sina anställda (s.k. *closed shop*). Rasmussen gick därför för andra gången in i SID trots att han fortfarande inte sympatiserade med dess politiska åsikter.

Europadomstolen konstaterade först allmänt att staterna vid tillämpning av konventionen får anses ha stor frihet att själva reglera gränserna för fackföreningarnas verksamhet men att denna frihet är mindre när en stats lag tillåter att individens valfrihet begränsas genom organisationsklausuler i avtal mellan arbetsgivare och fackföreningar. I förevarande fall fick både Sørensen och Rasmussen anses ha ställts inför tvång att ansluta sig till en viss fackförening, eftersom alternativet var att de hade gått miste om sin anställning. Sørensen

hade i själva verket avskedats på grund av att han inte anslutit sig till SID, och Rasmussen skulle inte ha fått behålla sin anställning om han inte mot sin vilja gått med på att ansluta sig till SID. Sørensen och Rasmussen hade båda uppgivit att de ogillade SID:s och andra LO-anslutna fackföreningars politiska inriktning, och även om de hade fått något slags ”icke politiskt medlemskap”, blev de tvungna att betala medlemsavgifter, vilket innebar ett indirekt stöd till de politiska partier som SID stödde.

Europadomstolen framhöll att det hos konventionsstaterna finns en tendens att anse organisationsklausuler inte vara väsentliga för att tillgodose fackföreningarnas intressen och att ge större vikt åt individens rätt att själv välja fackförening utan att detta skall negativt få påverka individens möjligheter att försörja sig. Europadomstolens slutsats blev att Danmark inte hade respekterat Sørensens och Rasmussens negativa föreningsfrihet och att artikel 11 i konventionen hade kränkts. Det kan tilläggas att domen meddelades i en stor kammare och att den antogs med 12 röster mot 5 i fråga om Sørensen och med 15 röster mot 2 i fråga om Rasmussen.

6. Kehaya m.fl. mot Bulgarien (dom 12.1.2006)

Frågor om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) och rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Klagandena var arvingar till en person som hade varit ägare till ett markområde innan detta kollektiviserades på 1950-talet. Genom en dom i juni 1995, som fastställdes av Högsta domstolen i september 1996, tillerkändes de rätt till en del av marken, som de tog i sin besittning 1997. På begäran av den lokala skogsmyndigheten togs emellertid frågan upp på nytt av Högsta domstolen, som i oktober 2000 fann att klagandena inte hade rätt till marken och ålade dem att lämna den.

Europadomstolen konstaterade att Högsta domstolen i oktober 2000 hade upphävt ett lagakraftvunnet avgörande, som dessutom redan hade verkställts. Härigenom hade Högsta domstolen handlat i strid med principen om rättssäkerhet och brutit mot klagandenas rätt enligt artikel 6:1 i konventionen.

Vidare innebar Högsta domstolens nya avgörande att klagandenas egendom hade tagits ifrån dem utan ersättning. Europadomstolen fann att detta inte hade varit en laglig åtgärd och att det inte hade funnits något allmänt intresse som kunde tillmätas större vikt än klagandenas krav på rättssäkerhet och skydd för sina rättigheter. Slutsatsen blev alltså att klagandena hade berövats sin egendom i strid med artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

7. Mihailova mot Bulgarien (dom 12.1.2006)

Fråga om rätt till respekt för familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Petranka Ivanova Mihailova gifte sig i juni 1994 och födde en dotter i november 1995. Paret separerade i juli 2000. Petranka flyttade då in i sin systers bostad, medan hennes man återvände till sitt föräldrahem tillsammans med dottern. I samband med skilsmässa i april 2001 tillerkändes Petranka vårdnaden om dottern. Vårdnadsdomen verkställdes, men fadern tog tillbaka dottern, som fortsatte att bo tillsammans med honom och vägrade att återvända till sin mor. I januari 2004 fick fadern vårdnaden om dottern, medan Petranka tillerkändes umgängesrätt.

Petranka klagade vid Europadomstolen över brister i verkställigheten av 2001 års vårdnadsbeslut, vilka hade lett till att vårdnaden slutligen överförts på fadern.

Europadomstolen fann det inte visat att Petranka hade begärt myndigheternas hjälp med att förbereda verkställigheten av vårdnadsbeslutet genom att etablera kontakter mellan henne och dottern. Enligt Europadomstolens mening var det inte enbart obstruktion från Petrankas tidigare man utan också hennes egen bristande förståelse för behovet av omsorgsfulla förberedelser som hade haft betydelse för händelseutvecklingen. Dessutom hade hennes tidigare man upprepade gånger bötfällts för sin obstruktion, och polisen hade satt honom under press. Sammantaget ansåg Europadomstolen att myndigheterna hade gjort vad som var rimligt för att verkställa vårdnadsbeslutet och att beslutet i januari 2004 att överföra vårdnaden i det läge som uppkommit hade haft rimliga skäl för sig. Konklusionen blev därför att artikel 8 i konventionen inte hade kränkts.

8. Mizzi mot Malta (dom 12.1.2006)

Frågor om rätt till domstolsprövning (artikel 6:1 i konventionen), rätt till respekt för familjeliv (artikel 8 i konventionen) och diskriminering (artikel 14 i konventionen)

Sedan Mizzi och hans hustru separerat i mars 1967, födde hustrun i juli 1967 en dotter, till vilken Mizzi registrerades som far. Efter ett DNA-prov, som enligt vad Mizzi uppgav utvisade att han inte kunde vara far till barnet, sökte Mizzi föra en negativ bördstalan vid domstol. Enligt maltesisk rätt gällde emellertid att en sådan bördstalan måste föras inom sex månader från födseln, och eftersom Mizzi inte iakttagit denna tidsfrist, kunde han inte få sin talan prövad.

Europadomstolen konstaterade att en tidsfrist för väckande av negativ bördstalan kan tjäna rättssäkerhetens och barnets intressen. Reglerna fick emellertid inte vara så strikta att de hindrar berörda personer att föra en sådan talan. I det aktuella fallet hade Mizzi inte vid någon tidpunkt kunnat föra en negativ bördstalan, eftersom han så länge tidsfristen löpte inte haft kännedom om att han inte var far till barnet och han därefter på grund av att tidsfristen utlöpt varit för-

hindrad av få sin talan prövad. På grund härav hade Mizzi inte åtnjutit sin rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till domstolsprövning.

Europadomstolen fann vidare att Mizzis rätt till respekt för sitt privatliv hade inskränkts på ett oproportionerligt sätt genom att han inte kunnat få frågan om faderskapet prövad och att detta innefattade en kränkning även av artikel 8 i konventionen.

Slutligen konstaterade Europadomstolen att Mizzi hade varit bunden av en tidsfrist som inte gällde för andra berörda personer och att den strikta tillämpningen av denna tidsfrist hade berövat honom rättigheter som åtnjutits av de andra intressenterna. Detta utgjorde enligt Europadomstolens mening diskriminering enligt artikel 14 i konventionen i förening med artiklarna 6 och 8 i konventionen.

9. Barbier mot Frankrike (dom 17.1.2006)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Barbier dömdes för brott till ett långt fängelsestraff. Den 5 februari 2001, som var sista dagen av överklagandefristen, meddelade han fängelsepersonalen två gånger att han önskade överklaga domen. Vid det andra tillfället överlämnade han också ett skriftligt överklagande till en fängårdstjänsteman. Den 5 april 2001 avisade emellertid Kassationsdomstolen hans överklagande på grund av att det anhängiggjorts den 6 februari 2001, vilket var en dag för sent.

Europadomstolen konstaterade att franska regeringen inte hade lämnat någon förklaring till att överklagandet inte omedelbart hade vidarebefordrats till Kassationsdomstolens kansli. Vidare hade Barbier inte beretts tillfälle att vid Kassationsdomstolen framlägga sin syn på avvisningsfrågan. Under sådana förhållanden fann Europadomstolen att hans rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till domstolsprövning inte hade respekterats.

10. Elli Poluhas dödsbo mot Sverige (dom 17.1.2006)

Fråga om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

Elli Poluhas make avled 1963 och hans aska gravsattes i en familjegrav i Fagersta. År 1996 ansökte Elli Poluha om tillstånd att överföra urnan med mannens aska till en grav i Stockholm, där hon själv skulle få sin gravplats. Hennes ansökan avslogs av länsstyrelsen och därefter av länsrätten.

Europadomstolen fann att det rörde sig om ett område där konventionsstaterna måste anses åtnjuta stor handlingsfrihet och att länsstyrelsen och länsrätten hade fattat sina beslut inom ramen för denna handlingsfrihet. De hade enligt Europadomstolens mening på ett rimligt sätt avvägt Elli Poluhas intresse mot det samhälleliga intresset av att gravfriden respekterades. Slutsatsen blev därför att Elli Poluhas rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för sitt privatliv inte hade kränkts.

11. Sroub mot Tjeckiska republiken (dom 17.1.2006)

Fråga om rätt till domstolsprövning (artikel 6:1 i konventionen)

Sedan Högsta domstolen avvisat Sroubs överklagande av appellationsdomstolens dom, anförde Sroub författningsbesvär vid Författningsdomstolen. Besvären avvisades av Författningsdomstolen som för sent inkomna, eftersom Författningsdomstolen räknade tidsfristen för överklagande från appellationsdomstolens dom och inte från Högsta domstolens avgörande. Under hänvisning till tidigare praxis (Zvolsky och Zvolska mot Tjeckiska republiken, SvJT 2003 s. 62 f.) fann Europadomstolen att Sroubs rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till domstolsprövning hade kränkts.

12. Aristimuno Mendizabal mot Frankrike (dom 17.1.2006)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Maria Isabel Aristimuno Mendizabal var spansk medborgare men bosatt i Frankrike. År 1984 gifte hon sig med en spansk medborgare som tidigare varit ledare i den baskiska organisationen ETA. Mannen hade suttit i fängelse sedan 1984 och utlämnats till Spanien 1992.

Maria Isabel bodde i Frankrike sedan september 1975 och beviljades politisk asyl där under 1976. Efter diktaturens fall i Spanien återkallades hennes status som politisk flykting i mars 1979. Hon beviljades därefter en rad temporära uppehållstillstånd i Frankrike fram till december 1989.

I december 1989 ansökte Maria Isabel om förlängning av sitt uppehållstillstånd och om arbetstillstånd. Hon fick ett kvitto på sin ansökan, vilket berättigade henne att stanna kvar under tre månader och som sedan förlängdes 15 gånger för tre månader åt gången. År 1994 ansökte hon om ett femårigt uppehållstillstånd men fick inget svar. I december 2003 erhöll hon slutligen ett tioårigt uppehållstillstånd.

Europadomstolen konstaterade att Maria Isabel som EG-medborgare hade varit berättigad enligt EG-rätten att vara bosatt i Frankrike och att få ett uppehållstillstånd som medborgare i en annan EG-stat. De franska myndigheternas underlåtenhet att ge henne ett sådant uppehållstillstånd hade innefattat ett ingrepp i hennes privatliv och familjeliv.

Europadomstolen konstaterade vidare att Maria Isabel så långt tillbaka som 1989 hade uppfyllt kraven för att få ett tioårigt uppehållstillstånd och att hon sedan den 1 januari 1992, då övergångsreglerna för spanska medborgare inte längre gällde, hade haft rätt till bosättning i Frankrike enligt Romfördraget och gällande EG-regler.

Under dessa förhållanden hade det enligt Europadomstolens mening inte varit förenligt med vare sig fransk lag eller gemenskapsrätten att vänta över 14 år med att förse Maria Isabel med ett uppehållstillstånd. Konklusionen blev att hennes rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för sitt privatliv och familjeliv hade kränkts.

13. Aoulmi mot Frankrike (dom 17.1.2006)

Frågor om omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen), rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen) och enskild klagorätt (artikel 34 i konventionen)

Aoulmi var en algerisk medborgare som kommit till Frankrike 1960 vid fyra års ålder. Han var gift med en fransk medborgare från april 1989 till januari 1993 och hade en dotter som var född 1983. Han led av hepatit C sedan 1994. Han dömdes vid flera tillfällen för brott, senast 1988 och 1992 för narkotikabrott till fängelse och utvisning från Frankrike. I augusti 1999 frigavs han från fängelsestraffet och placerades då i förvar i avvaktan på verkställighet av utvisningen. Den 11 augusti 1999 meddelade Europadomstolen franska regeringen att det var önskvärt att inte verkställa utvisningen förrän Europadomstolen hade fattat beslut med anledning av Aoulmis klagomål. Trots detta verkställdes utvisningen den 19 augusti 1999.

Europadomstolen fann det inte visat att Aoulmi saknade möjlighet att i Algeriet få behandling för sin sjukdom. Även om sådan behandling var lättare tillgänglig i Frankrike, var detta inte av avgörande betydelse vid tillämpningen av artikel 3 i konventionen. Trots att Aoulmi led av en allvarlig sjukdom, fann Europadomstolen därför att det inte förelåg tillräckliga skäl för att anse hans utvisning till Algeriet vara oförenlig med artikel 3 i konventionen.

Inte heller var enligt Europadomstolens uppfattning risken för att han skulle utsättas för misshandel på grund av den oroliga situationen i Algeriet tillräcklig för att utvisningen skulle anses innefatta en kränkning av artikel 3 i konventionen, särskilt som man kunde räkna med politiska förändringar i landet och det fanns hopp om att dessa skulle leda till en stabilisering av läget. Inte heller i detta hänseende hade således artikel 3 i konventionen kränkts.

Europadomstolen konstaterade vidare att Aoulmi hade dömts för upprepade och allvarliga brott. Han hade å andra sidan kommit till Frankrike som barn och hade bott där fram till utvisningen. Han hade flertalet av sina sociala kontakter i Frankrike och hade, förutom medborgarskapet, inga band med Algeriet. Hans anhöriga bodde i Frankrike, vilket dock var av mindre betydelse, eftersom hans förbindelser med vuxna släktingar inte utan vidare åtnjöt skydd enligt artikel 8 i konventionen. Han hade också varit gift med en fransk kvinna, men beslutet om utvisningen hade fattats redan innan han gifte sig, och när utvisningen skulle verkställas, var äktenskapet redan upplöst. Hans dotter var 16 år när han utvisades, och det var oklart vilken roll han hade spelat i hennes liv.

Sammanfattningsvis fann Europadomstolen att utvisningen, trots Aoulmis starka band med Frankrike, kunde anses ha varit nödvändig för att hindra oordning eller brott och att den därför inte stred mot

hans rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för sitt privatliv och familjeliv.

Europadomstolen fann emellertid att Aoulmi, genom att de franska myndigheterna i strid med Europadomstolens interimistiska beslut hade verkställt utvisningen, hade hindrats att effektivt utöva sin enskilda klagorätt och att Frankrike därför hade brutit mot sina åligganden enligt artikel 34 i konventionen.

14. Goussev och Marenk mot Finland, Soini m.fl. mot Finland (domar 17.1.2006)

Frågor om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen) och rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

I november 1995 organiserade ett antal ungdomar en sittstrejk på varuhuset Stockmann i Helsingfors för att protestera mot försäljning av pälsar. Broschyrer delades ut och affischer sattes upp med protester mot pälshandel i allmänhet och mot Stockmanns befattning med pälsar i synnerhet. Stockmann gjorde polisanmälan om förtalsbrott.

I båda fallen gjorde polisen husrannsakingar hos klagandena och beslagtogs broschyrer och annat skriftligt material. Klagandena hävdade att de genom att detta material tagits i beslag hade hindrats att ge uttryck för sina åsikter. Europadomstolen fann att det var fråga om ett ingrepp i klagandenas yttrandefrihet. Det fanns i Finland olika uppfattningar om lagligheten av beslagen och av användningen av det beslagtagna materialet, och Europadomstolen konstaterade att rättsläget enligt finsk rätt, särskilt med avseende på relationen mellan tryckfrihetslagen och tvångsmedelslagen, inte var klart och att det därför inte fanns en sådan rättslig förutsebarhet som krävs för att laglighetskravet i artikel 10:2 i konventionen skall vara uppfyllt. Artikel 10 i konventionen hade därför kränkts.

I fallet Soini m.fl. hade vid husrannsakingarna även dagböcker, brev m.m. beslagtogs. Europadomstolen fann att tvångsmedelslagen hade utgjort en tillräcklig laglig grund för dessa ingripanden och att beslagen inte hade blivit bestående under en oproportionerligt lång tid. Konklusionen blev att det inte förelåg något brott mot rätten till respekt för privatliv enligt artikel 8 i konventionen.

15. Albert-Engelmann-Gesellschaft mbH mot Österrike (dom 19.1.2006)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Albert-Engelmann-Gesellschaft var ägare och utgivare av en katolsk tidskrift, i vilken det publicerades ett öppet brev om teologie professorn Paarhammer som också var medlem av domkapitlet i Salzburg. Han utpekades i artikeln som en rebell som hade offentligt angripit påven på ett utmanande sätt. Paarhammer yrkade skadestånd för ärekränkning och fick bifall till denna talan. Den österrikiska domstolen fann att de påståenden som gjorts i det öppna brevet saknade saklig

grund och att de skadade Paarhammers anseende. Dessutom hade Paarhammer inte beretts tillfälle att kommentera eller bemöta påståendena, och tidskriftens redaktion hade inte tagit avstånd från uttalandena.

Europadomstolen konstaterade att uttalandena om Paarhammer hade publicerats i en kyrklig tidskrift och skulle ses som inlägg i en debatt om aktuella trosfrågor. Det var i huvudsak fråga om värdeomdömen, och det fanns en viss saklig bakgrund till omdömena, eftersom Paarhammer faktiskt hade uttalat sig kritiskt om Vatikanen. Europadomstolen ansåg det sakna betydelse att tidskriften inte tagit avstånd från uttalandena om Paarhammer, eftersom det inte kunde krävas att en tidskriftsredaktion systematiskt skall ta avstånd från uttalanden som eventuellt kan vara sårande för någon annan. Det hade alltså inte förebringats tillräckliga skäl för att begränsa pressfriheten, och konklusionen blev att artikel 10 i konventionen, som skyddar yttrandefriheten, hade kränkts.

16. Förenade Makedonska Organisationen Ilinden m.fl. mot Bulgarien (dom 19.1.2006)

Fråga om föreningsfrihet (artikel 11 i konventionen)

Målen har beröring med flera tidigare avgjorda mål (Stankov och Förenade Makedonska Organisationen Ilinden mot Bulgarien, SvJT 2002 s. 53 f., Förenade Makedonska Organisationen Ilinden och Ivanov mot Bulgarien, Förenade Makedonska Organisationen Ilinden — PIRIN m.fl. mot Bulgarien, Ivanov m.fl. mot Bulgarien, SvJT 2006 s. 142 f.), vilka alla gällt mötesfrihet och föreningsfrihet för organisationer som verkade för att i Bulgarien tillvarata den makedonska folkgruppens intressen.

Det nu aktuella målet gällde en begäran från Förenade Makedonska Organisationen Ilinden och vissa av dess medlemmar att få organisationen registrerad vid regiondomstolen i Blagoevgrad. I november 1998 avslogs denna begäran på grund av att de dokument som lagts fram inte uppfyllde lagens formella krav. Dessutom anförde regiondomstolen att Ilinden, genom att påstå sig försvara en makedonsk minoritet och genom att företräda separatistiska strävanden, skulle, om organisationen registrerades, kunna bli farlig för landets territoriella integritet, för allmän ordning och för andras rättigheter och friheter. Appellationsdomstolen i Sofia fastställde denna dom men tillade att begränsningen av medlemskapet till makedonier var diskriminerande och att organisationen hade till syfte att dels bedriva religiösa aktiviteter som förutsatte registrering vid ministerrådet före registreringen vid domstol, dels utöva politisk verksamhet, vilken var tillåten endast för politiska partier.

Europadomstolen fann att formella brister i registreringshandlingarna inte hade varit ett tillräckligt skäl för att vägra registrering. Inte heller ansåg Europadomstolen att Ilindens avsedda verk-

samhet var sådan att den utgjorde ett hot mot staten eller majoritetsbefolkningen inom regionen. Det rörde sig om en grupp bestående av cirka 3.000 personer med obetydligt politiskt inflytande, och det hade inte funnits skäl att hindra denna grupp att bedriva politisk verksamhet. Konklusionen blev således att den genom artikel 11 i konventionen skyddade föreningsfriheten hade kränkts.

17. Yasar Kaplan mot Turkiet (dom 24.1.2006)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

I en daglig tidning publicerade Yasar Kaplan en ledare i vilken han på grundval av ett anonymt brev från en officer ville fästa allmänhetens uppmärksamhet vid att vissa personer tillhörande de turkiska väpnade styrkorna förberedde en statskupp. På grund av artikeln åtalades han den 9 mars 1998. Samma dag arresterades han och han var berövad friheten till den 21 april 1998, då han frigavs mot borgen. Han dömdes senare av en militärdomstol för bl.a. undergrävande av förtroendet för högre officerare till fängelse, men hans dom upphävdes av Kassationsdomstolen.

Europadomstolen fann att de skäl som åberopats för att åtala Yasar Kaplan inte hade varit tillräckliga för att ingreppet i hans yttrandefrihet skulle vara nödvändigt i ett demokratiskt samhälle. Europadomstolen framhöll att det vid ingripanden mot journalister måste tas särskild hänsyn till betydelsen av pressfriheten. Vidare hade Yasar Kaplans frihetsberövande under 42 dagar varit en klart oproportionerlig åtgärd med hänsyn till det brott han anklagats för. Europadomstolen konkluderade att hans genom artikel 10 i konventionen skyddade yttrandefrihet hade kränkts.

18. Ülke mot Turkiet (dom 24.1.2006)

Fråga om förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen)

Ülke inkallades till militärtjänst i augusti 1995 men vägrade på grund av sin pacifistiska övertygelse att fullgöra sådan tjänst. I januari 1997 dömdes han för vapenvägran till sex månaders fängelse och böter. Han överfördes sedan till ett annat regemente, där han vägrade att ikläda sig uniform. Mellan mars 1997 och november 1998 dömdes han åtta gånger för sin vägran att bära uniform och två gånger för rymning. Totalt avtjänade han 701 dagars fängelse för sådana brott. Han avvek och efterlystes för att han skulle avtjäna resterande strafftid. Han ansåg sig som en följd av sin situation tvungen att leva avskild från samhället utan officiell adress och skyddad enbart av sin fästmö familj. Han var emellertid förhindrad att gifta sig med sin fästmö och att erkänna faderskapet till den son som hon fött.

Europadomstolen konstaterade att Ülke, trots det stora antalet åtal och fällande domar, inte hade befriats från skyldigheten att göra militärtjänst. Efter avtjänandet av ett straff hade han varje gång förts tillbaka till sitt regemente där han på nytt vägrat att bära uniform, och han

hade hamnat i en situation som utmärktes av att han måste leva resten av sitt liv under hotet att sättas i fängelse så länge han vidhöll sin vägran att bära uniform. Europadomstolen ansåg att Ülke härigenom hade utsatts för en behandling som inte stod i rimlig relation till kravet på att han skulle göra militärtjänst. Behandlingen var snarare ägnad att förödmjuka honom och knäcka hans personlighet, och den utstötthet i vilken han tvingats leva var enligt Europadomstolens mening oförenlig med bestraffning i ett demokratiskt samhälle. Konklusionen blev att Ülke hade utsatts för förnedrande behandling i strid med artikel 3 i konventionen.

19. Brugger mot Österrike (dom 26.1.2006)

Fråga om rätt till muntlig förhandling (artikel 6:1 i konventionen)

Brugger begärde tillstånd att bygga ett verktygsskjul på sin mark. Den regionala myndigheten vägrade honom sådant tillstånd på grund av att uppförandet av byggnaden skulle vara negativt för landskapet. Brugger överklagade beslutet till Förvaltningsdomstolen och begärde muntlig förhandling, men Förvaltningsdomstolen avslög såväl överklagandet som yrkandet om förhandling.

Europadomstolen fann att det inte hade funnits några exceptionella omständigheter som hade motiverat att målet avgjorts utan muntlig förhandling, eftersom de förhållanden som skulle bedömas inte var av rent teknisk art. Konklusionen blev därför att artikel 6:1 i konventionen hade kränkts.

20. Lungoci mot Rumänien (dom 26.1.2006)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Marina Elena Lungoci gjorde som arvinge till sin far gällande rätt till en fastighet som hade nationaliserats under kommunistregimen i Rumänien. Hennes begäran om restitution av egendomen avslögs på grund av att hon inte hade styrkt sin rätt.

Marina Elena begärde då att domstol skulle pröva giltigheten av en överenskommelse som hennes far hade ingått om att vissa våningar i huset skulle tillfalla honom som vederlag för att han utförde reparationsarbeten. En domstol biföll detta yrkande och konstaterade att hon var ägare till tre våningar. Med hänvisning till detta avgörande begärde Marina Elena restitution av de tre våningarna, men denna begäran avisades på grund av att frågan om hennes rätt till fastigheten redan hade avgjorts i den tidigare rättegången.

Europadomstolen fann att avisandet av hennes talan om restitution innebar att domstolens avgörande om att hon hade rätt till tre våningar kommit att sakna all rättslig betydelse och att hon genom avisningsbeslutet hade berövats sin rätt till effektiv domstolsprövning i strid med artikel 6:1 i konventionen.

21. Mikheyev mot Ryssland (dom 26.1.2006)

Fråga om tortyr (artikel 3 i konventionen)

Mikheyev var misstänkt för att ha våldtagit och dödat en ung kvinna. Han hävdade vid Europadomstolen att han hade torterats för att han skulle erkänna dessa brott. Tortyren hade lett till att han kastat sig ut genom ett fönster och brutit ryggraden. Det visade sig sedan att kvinnan i fråga var i livet och inte hade utsatts för övergrepp. Målet mot Mikheyev avskrevs därför.

Europadomstolen fann det styrkt att Mikheyev, i syfte att få honom att erkänna brott eller lämna information, hade utsatts för så allvarlig misshandel att den utgjorde tortyr enligt artikel 3 i konventionen. Europadomstolen pekade också på en rad brister i utredningen om misshandeln och konkluderade att artikel 3 kränkts även i detta hänseende.

22. Giniewski mot Frankrike (dom 31.1.2006)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Giniewski publicerade 1994 i tidningen *Le quotidien de Paris* en artikel om en encyklika av påven Johannes Paulus II. I artikeln kritiserades påven för en viss katolsk doktrin, som enligt Giniewskis mening hade bidragit till förintelsen av judar. En förening kallad *Alliance générale contre le racisme et pour le respect de l'identité française et chrétienne* (AGRIF) gjorde brottsanmälan mot Giniewski för att han hade anklagat kristenheten för rasdiskriminering. Giniewski frikändes för brott men ålades att utge ett symboliskt skadestånd om en franc till AGRIF och att publicera domen i en tidning med nationell spridning.

Europadomstolen fann att artikeln, som innehållit kritik mot påven, inte kunde anses ha gällt kristenheten i dess helhet, vilken bestod av många olika trosuppfattningar. Giniewski hade sökt bidra till en diskussion av frågor av stort allmänt intresse om bakgrunden till utrotningen av judar i Europa, och han hade uppehållit sig vid den betydelse en viss katolsk doktrin kunde ha haft för händelseförloppet. Att detta kunde såra eller chockera vissa människor var inte ett skäl för att inskränka yttrandefriheten. Artikeln hade inte haft en kränkande karaktär och hade inte främjat hat eller ifrågasatt klart etablerade historiska fakta. Det hade under sådana förhållanden inte funnits tillräckliga skäl att inskränka Giniewskis yttrandefrihet. Slutsatsen blev att artikel 10 i konventionen hade kränkts genom domen mot Giniewski.

23. Rodrigues da Silva och Hoogkamer mot Nederländerna (dom 31.1.2006)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Solange Rodrigues da Silva, som var brasiliansk medborgare, kom till Nederländerna i juni 1994 och levde där tillsammans med en man vid namn Hoogkamer. Deras dotter Rachael föddes 1996. Eftersom

Hoogkamer erkände faderskapet, blev Rachael nederländsk medborgare. Samboförhållandet upphörde 1997, varefter Hoogkamer fick vårdnaden om Rachael. Solange vägrades uppehållstillstånd i Nederländerna men stannade ändå kvar, och Rachael bodde hos henne under veckosluten och under arbetsveckan hos sina farföräldrar.

Europadomstolen konstaterade att Rachael hade uppfostrats gemensamt av Solange och farföräldrarna och att hon hade nära band med dem. Om Solange utvisades, skulle detta medföra svåra problem för Rachael som hade behov av kontakten med sin mor. Det var i Rachaelns intresse att Solange fick stanna i Nederländerna, och Europadomstolen fann att detta intresse vägde tyngre än statens intresse av att begränsa invandringen. Konklusionen blev därför att beslutet att utvisa Solange stred mot artikel 8 i konventionen.

24. Sezen mot Nederländerna (dom 31.1.2006)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Mevlut Sezen kom till Nederländerna vid vuxen ålder, medan hans hustru Emine Sezen-Ogus hade bott i landet sedan barndomen. Makarna var turkiska medborgare och hade två barn.

I januari 1993 dömdes Mevlut till fyra års fängelse för organiserad brottslighet och narkotikabrott. Efter att ha avtjänat straffet återvände Mevlut till familjen, men han var borta från hemmet från november 1995 till juni 1996. I maj 1996 ansökte han om förlängt uppehållstillstånd, vilket vägrades honom med motiveringen att han förlorat sin rätt att bo i landet när han flyttade från sin hustru i november 1995. Han överklagade beslutet men utan framgång, eftersom äktenskapet ansågs ha brutit samman och detta trots att Mevlut i juni 1996 hade återvänt till familjen.

Europadomstolen fann det anmärkningsvärt att de nederländska myndigheterna funnit den äktenskapliga gemenskapen ha upphört trots att makarna på nytt levde ihop. Det var på denna grund som han hade vägrats uppehållstillstånd, och myndigheterna hade inte tillräckligt beaktat att straffdomen låg flera år tillbaka i tiden, att han hade avtjänat straffet och att han därefter hade fått lönat arbete och ett andra barn. Med hänsyn härtill och till att familjen inte kunde förväntas följa honom till Turkiet, fann Europadomstolen att de nederländska myndigheterna inte hade gjort en rimlig avvägning av familjens intressen och statens intresse av att förhindra oordning och brott. Med 5 röster mot 2 konkluderade Europadomstolen att artikel 8 i konventionen hade kränkts.

25. Stangu och Scutelnicu mot Rumänien (dom 31.1.2006)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Stangu och Scutelnicu, som var journalister, publicerade en artikel i vilken det gjordes gällande att en polischef, som varit ansvarig för utredningar om korrupktion och smuggling, i sin tjänsteutövning sanna-

likt hade mottagit betydande penningssummor som han avsåg att investera i en bank. Detta skulle ha skett i samverkan med hans hustru som var domare. Polischefen och hans hustru gjorde brottsanmälan, vilken ledde till att Stangu och Scutelnicu visserligen frikändes för brott men dömdes att för ärekränkning betala skadestånd till polischefen och hans hustru.

Europadomstolen konstaterade att polischefen och hans hustru, vilka båda innehaft offentliga befattningar, hade haft att tåla mera kritik än vanliga medborgare men att det ändå funnits ett behov av att skydda dem mot kränkande angrepp i samband med deras tjänsteutövning. När Stangu och Scutelnicu framförde beskyllningar mot polischefen och hans hustru, hade det ålegat dem att ange ett tillförlitligt underlag för dessa beskyllningar. Detta hade de inte gjort, och de hade inte under rättegången inför de rumänska domstolarna sökt styrka att beskyllningarna var välgrundade. Det kunde därför inte anses ha förelegat tillräckliga skäl för att framföra anklagelser av sådant slag, och vad Stangu och Scutelnicu skrivit i artikeln var inte begränsat till sådana överdrifter eller provocerande uttalanden som kunde anses tillåtliga inom ramen för den journalistiska friheten. Det skadestånd de ålagts att betala var dessutom blygsamt.

Under sådana förhållanden fann Europadomstolen att den rumänska domen mot Stangu och Scutelnicu inte var ett oproportionerligt ingrepp i deras yttrandefrihet och att artikel 10 i konventionen således inte hade kränkts.

26. Chizzotti mot Italien (dom 2.2.2006)

Fråga om rätt till effektivt rättsmedel (artikel 13 i konventionen)

Chizzotti var anställd hos ett bolag som i juni 1995 på grund av insolvens sattes under särskild förvaltning. I januari 1999 underrättade bolaget Chizzotti om att han hade en fordran på lön, avgångsvederlag och ränta uppgående till 23.670 euro. I juni 1999 upprättades en borgenärsförteckning över bolagets skulder.

Europadomstolen konstaterade att Chizzotti sedan 1995 haft en fordran på bolaget som han inte hade kunnat göra gällande förrän i juni 1999 då borgenärsförteckningen upprättades. Under mellantiden hade han inte kunnat väcka talan vid domstol för att få sin fordran fastställd. Europadomstolen fann att han på grund härav hade saknat ett effektivt rättsmedel, som han hade rätt till enligt artikel 13 i konventionen.

27. Scavuzzo-Hager m.fl. mot Schweiz (dom 7.2.2006)

Fråga om rätt till liv (artikel 2 i konventionen)

Målet gällde en fråga om polisens ansvar för att en person, P, hade förlorat medvetandet medan han transporterats i en polisbil och sedan avlidit. P hade till följd av drogmisshandlingar befunnit sig i ett svaghetstillstånd och det kunde enligt Europadomstolens mening inte

uteslutas att det tvång polisen utövade mot honom hade haft betydelse för att hans tillstånd försämrats, men det kunde å andra sidan inte anses visat att hans död hade orsakats av polisens tvångsåtgärder.

Däremot fann Europadomstolen det inte acceptabelt att de poliser som hade arresterat P själva hade skött den första fasen av utredningen. Det hade lett till att utomstående vittnen hade hörts men att poliserna själva inte hade utfrågats. Ett sådant förfarande var enligt Europadomstolens mening inte förenligt med de krav som enligt artikel 2 i konventionen kunde ställas på utredningar om dödsfall.

28. D.H. m.fl. mot Tjeckiska republiken (dom 7.2.2006)

Fråga om diskriminering (artikel 14 i konventionen)

Målet gällde 18 barn av romskt ursprung som av skolmyndigheterna hade placerats i specialskolor för barn med inlärningsproblem. De gjorde gällande att denna placering var omotiverad och utgjorde ett led i en diskriminerande praxis att placera romska barn i särskilda skolor för att därigenom skilja dem från majoritetsbefolkningens barn.

Europadomstolen konstaterade att det till grund för barnens placering fanns utlåtanden av psykologer om inlärningssvårigheter och att barnens föräldrar inte hade angripit de beslut som fattats. I vissa fall hade föräldrarna själva begärt att deras barn skulle placeras eller stanna kvar i en specialskola. I några fall hade barnen senare överflyttats till vanliga skolor, vilket visade att placeringen inte varit definitiv. Det fanns visserligen oroande statistiska uppgifter om romska barns skolgång i Tjeckiska republiken, men i de fall som nu var aktuella kunde Europadomstolen inte finna belägg för diskriminering. Europadomstolen konkluderade att det inte förelåg brott mot diskrimineringsförbudet i artikel 14 i konventionen med avseende på barnens rätt till undervisning enligt artikel 2 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

29. Mürsel Eren mot Turkiet (dom 7.2.2006)

Fråga om rätt till undervisning (artikel 2 i första tilläggsprotokollet)

Mürsel Eren undergick under åren 1994–1996 skriftliga prov för att få bedriva universitetsstudier men nådde vid värdering av provresultaten inte upp till erforderliga poäng. Han genomgick då en privat kurs för att förbereda sig inför 1997 års prov. Vid proven detta år nådde han ett mycket gott resultat, men han kom ändå inte in på universitetet. Detta förklarades med att en kommitté bestående av tre professorer ansett det goda provresultatet oförklarligt i ljuset av hans svaga resultat under föregående år.

Europadomstolen konstaterade att det inte hade funnits någon laglig grund för att vägra godta en kandidats provresultat med hänsyn till tidigare års resultat. Enligt de regler som gällde hade den som nått godkänt resultat rätt att få tillträde till ett universitet, och det

hade inte visats eller ens påståtts att Mürsel Eren hade fuskat i provet. Dessutom hade han förberett sig väl för provet, och slutsatsen att det goda resultatet var oförklarligt kunde inte anses hållbar. Det saknades därför både laglig och rationell grund för beslutet att underkänna hans provresultat. Slutsatsen blev att hans rätt till undervisning enligt artikel 2 i första tilläggsprotokollet till konventionen hade kränkts.

30. Athanasiou m.fl. mot Grekland (dom 9.2.2006)

Fråga om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Klagandena ägde ett markområde med tre hus. En del av deras mark exproprierades för byggande av ett järnvägsspår för höghastighetståg. De begärde ersättning för att de icke exproprierade delarna av deras mark hade fallit i värde till följd av de arbeten som hade utförts och den järnvägstrafik som skulle förekomma nära deras hus. Denna begäran avsågs av Kassationsdomstolen.

Europadomstolen fann det klart att värdet på klagandenas egendom hade minskat genom påverkan av buller och vibrationer, genom att utsikten från deras egendom försämrats och genom att en järnvägsbro hade gjort det omöjligt att använda en del av marken. Genom att vägra dem ersättning för dessa skador hade den grekiska domstolen rubbat balansen mellan det allmänna intresset och klagandenas personliga intresse, vilket innebar ett brott mot klagandenas egendomsskydd enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

31. Freimanis och Lidums mot Lettland (dom 9.2.2006)

Frågor om rätt till domstolsprövning av lagligheten av ett frihetsberövande (artikel 5:4 i konventionen) och rätt att presumeras vara oskyldig till brott (artikel 6:2 i konventionen)

Freimanis och Lidums var berövade friheten som misstänkta för brott i samband med att en stor bank gått i likvidation. De klagade vid Europadomstolen över bl.a. att deras överklaganden av frihetsberövandena inte hade prövats av en opartisk domstol och att en domare gjort sådana uttalanden att det framgick att hon i förväg ansett dem skyldiga till brott. Målet hade samband med ett tidigare mål, Lavents mot Lettland, som avgjorts av Europadomstolen (se SvJT 2003 s. 68 f.). På samma skäl som i det tidigare målet fann Europadomstolen att Freimanis och Lidums framställningar om frigivning inte hade prövats av en opartisk domstol, vilket utgjorde ett brott mot artikel 5:4 i konventionen, och att deras rätt enligt artikel 6:2 i konventionen att presumeras vara oskyldiga till brott hade kränkts.

32. Turek mot Slovakien (dom 14.2.2006)

Fråga om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

Turek var en statstjänsteman som arbetade inom undervisningssektorn. På grund av viss dokumentation som utvisade att han under den kommunistiska regimen hade samarbetat med säkerhetstjänsten ansåg han sig tvungen att lämna sin tjänst. Han hävdade emellertid att han mot sin vilja hade sammanträffat med agenter från säkerhetstjänsten i samband med utlandsresor men att han aldrig hade försett dem med konfidentiell information och att han inte heller hade arbetat som informatör.

Turek väckte talan mot staten och begärde fastställande av att registreringen av honom som kollaboratör var felaktig. På domstolens begäran överlämnade den slovakiska underrättelsetjänsten, som efterträtt den tidigare säkerhetstjänsten, till domstolen handlingar vilka angavs vara hemliga, och domstolen hörde flera tidigare säkerhetsagenter som vittnen. Turek fick inte tillgång till allt det material på vilket domstolen grundade sitt beslut att ogilla hans yrkande.

Europadomstolen förklarade att det i mål rörande säkerhetstjänstens verksamhet kunde vara legitimt att begränsa en parts tillgång till vissa handlingar eller annat material. Emellertid var det i detta fall fråga om att fastställa fakta som hänförde sig till kommunisttiden och som inte gällde underrättelsetjänstens nuvarande verksamhet. Europadomstolen noterade vidare att det för Turek var av avgörande betydelse att kunna visa att staten hade ingripit i hans privatliv i strid med gällande regler. Under sådana förhållanden hade han fått bära en oproportionerlig börda genom att förvägras tillgång till material som kunde vara avgörande för hans möjligheter att visa att han felaktigt utpekats som kollaboratör. Europadomstolen konkluderade att Tureks rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för sitt privatliv hade kränkts.

33. Kristdemokratiska folkpartiet mot Moldavien (dom 14.2.2006)

Fråga om församlingsfrihet och föreningsfrihet (artikel 11 i konventionen)

Sedan den moldaviska regeringen tillkännagivit att den avsåg att göra ryska språket till obligatoriskt skolämne, anordnade kristdemokratiska folkpartiet utan tillstånd ett antal protestmöten. På grund härav beslöt justitieministeriet att temporärt förbjuda partiets verksamhet. I sitt beslut hänvisade ministeriet till att omyndiga hade deltagit i demonstrationer, vilket stred mot FN:s barnkonvention, och att slogans använts som kunde uppfattas som uppmaningar till våld och som angrepp på det konstitutionella och rättsliga systemet.

Europadomstolen fann att endast mycket allvarliga brott, t.ex. sådana som äventyrar politisk pluralism eller kränker fundamentala demokratiska principer, kunde rättfärdiga ett förbud mot att ett politiskt parti skulle få bedriva sin verksamhet. Någon sådan grund för förbudet förelåg inte i detta fall, och även om förbudet varit tempo-

rärt, kunde det ha medfört att partiet känt sig tvunget att i viss utsträckning begränsa utövandet av sin yttrandefrihet och att avstå från att verka för sina politiska mål. Europadomstolen konkluderade att partiets rätt till församlingsfrihet och föreningsfrihet enligt artikel 11 i konventionen hade kränkts.

34. Lecarpentier mot Frankrike (dom 14.2.2006)

Fråga om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Eftersom Lecarpentier och hans hustru inte kunde återbetala ett in-teckningslån, tvingades de sälja sitt hus för att kunna betala ett be-lopp om cirka 775.000 francs till det bolag som de lånat pengar från. Senare väckte de emellertid talan mot långivaren med yrkande att ett räntebelopp skulle återbetalas på grund av vissa brister i låneanbu-det. De fick bifall till denna talan och fick därefter tillbaka cirka 120.000 francs. Medan ett överklagande av detta beslut var anhängigt, trädde en ny lag i kraft, varigenom reglerna om lån till konsumenter ändrades med retroaktiv verkan. Med tillämpning av den nya lagen beslöt appellationsdomstolen att Lecarpentier och hans hustru skul-le till långivaren betala tillbaka beloppet om cirka 120.000 francs.

Europadomstolen fann att Lecarpentier och hans hustru hade haft i vart fall en legitim förväntan att få behålla det belopp som tilldömts dem i första instans och att det var genom ny lagstiftning som deras rättigheter hade ändrats. Detta var ett ingrepp i deras egendoms-skydd. När det gällde frågan om detta ingrepp skett för att tillgodose ett allmänt intresse godtog Europadomstolen inte argumentet att det utan lagändringen skulle ha funnits ett hot mot banksektorns stabili-tet och mot ekonomisk verksamhet i allmänhet. Enligt Europadom-stolens mening hade det inte funnits ett tillräckligt starkt allmänin-tresse för att rättfärdiga ingreppet i enskild rätt. Det var därför fråga om ett oproportionerligt ingrepp i Lecarpentiers och hans hustrus egendomsskydd, och deras rätt enligt artikel 1 i första tilläggsproto-kollet till konventionen hade härigenom kränkts.

35. Osman mot Bulgarien (dom 16.2.2006)

Frågor om omänsklig eller föredrande behandling (artikel 3 i konventionen) och rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Makarna Osman, som tillhörde den turkiska minoriteten i Bulgarien, bodde sedan länge i en byggnad tillhörande ett jordbrukskooperativ, och de hade rätt att bruka ett omgivande markområde. I början av 1990-talet restituerades den mark där huset var beläget till tidigare ägare, vilka vände sig till en åklagare för att få makarna Osman avhysa från området. Polisen begav sig till platsen, vilket ledde till en sam-mandrabbning mellan polisen och makarna Osman.

Europadomstolen fann de närmare omständigheterna vid polisens besök på platsen oklara. Däremot hade försöket att avhysa makarna Osman varit olagligt, eftersom de inte hade delgivits ett vräkningsbe-

slut. Dessutom hade borgmästaren i byn försökt vilseleda dem genom att som vräkningsbeslut uppvisa ett dokument med helt annat innehåll. Vidare hade polisen använt våld, gjort kränkande uttalanden och förstört ett staket och en grönsaksträdgård. Sammantaget fann Europadomstolen att makarna Osman hade utsatts för förnedrande behandling i strid med artikel 3 i konventionen. Eftersom förstörelsen av makarnas egendom inte hade stöd i något administrativt eller judiciellt beslut, fann Europadomstolen att även artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen hade kränkts.

36. Prikyan och Angelova mot Bulgarien (dom 16.2.2006)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Sedan bulgariska domstolar i två instanser hade bestämt att en våning skulle restitueras till Prikyan och Angelova, upphävdes dessa domar av Högsta domstolen på grund av att de personer som bodde i våningarna hade genom tio års besittning blivit ägare. Europadomstolen konstaterade att denna grund för avgörandet inte hade berörts under rättegången vare sig i Högsta domstolen eller vid de lägre domstolarna och att Prikyan och Angelova därför hade berövats sin rätt att framföra sina synpunkter på en fråga som var avgörande för utgången i målet. Konklusionen blev att de inte hade haft en rättvis rättegång enligt artikel 6:1 i konventionen.

37. Porteanu mot Rumänien (dom 16.2.2006)

Fråga om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Rodica Porteanu begärde restitution av ett hus som hade nationaliserats och fick bifall till sitt yrkande genom en dom som vann laga kraft. Emellertid blev endast en del av egendomen restituerad på grund av att staten hade sålt en våning i huset till de personer som bodde i våningen. Rodica Porteanu sökte utan framgång få skadestånd från staten.

Europadomstolen konstaterade att Rodica Porteanu hade förlorat sin egendom utan ersättning, vilket var ett oproportionerligt ingrepp i hennes äganderätt i strid med artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

38. Tüm Haber Sen och Çinar mot Turkiet (dom 21.2.2006)

Fråga om föreningsfrihet (artikel 11 i konventionen)

Tüm Haber Sen var en fackförening som verkade mellan 1992 och 1995. Çinar var dess ordförande. Medlemmar i fackföreningen var statsanställda inom kommunikationssektorn. Kassationsdomstolen beslöt i maj 1995 att upplösa Tüm Haber Sen på grund av att det inte fanns några lagregler om fackföreningar för statsanställda och att Tüm Haber Sen på grund härav inte kunde anses som en laglig sammanslutning.

Europadomstolen fann ingenting som tydde på att Tım Haber Sen hade utgjort ett hot mot det turkiska samhället eller den turkiska staten. Det var enligt Europadomstolens mening inte förenligt med skyddet för föreningsfriheten att upplösa Tım Haber Sen enbart på grund av att det var en fackförening för statsanställda. Turkiet hade alltså kränkt den genom artikel 11 i konventionen skyddade föreningsfriheten.

39. Odabasi och Koçak mot Turkiet (dom 21.2.2006)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Koçak gav ut en bok som innehöll en serie av Odabasi sammanställda artiklar om kemalism. Statssäkerhetsdomstolen i Ankara dömde därefter dem båda för att ha kränkt minnet av Kemal Atatürk, Odabasi till fängelse och Koçak till böter. Domarna fastställdes av Kassationsdomstolen.

Europadomstolen erinrade om det anseende som Atatürk som nationens fader åtnjuter i Turkiet. Emellertid ansåg Europadomstolen att de uttalanden som de turkiska domstolarna funnit förgripliga inte kunde anses riktade mot Atatürk som person utan snarare mot den kemalistiska ideologin. De redogörelser för fakta som ingick i boken var grundade på allmänt tillgänglig information, det fanns inga uppmaningar till våld, väpnat motstånd eller revolt, och det var inte heller fråga om uppmuntran till hat (*"hate speech"*). Sammanfattningsvis menade Europadomstolen att de turkiska domstolarna inte hade anfört tillräckliga skäl för ingripandena mot Odabasi och Koçak och att deras genom artikel 10 i konventionen skyddade yttrandefrihet hade kränkts

40. Tüzel mot Turkiet (dom 21.2.2006)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Tüzel var ordförande i ett politiskt parti som i november 1999 hänvände sig till guvernören i Diyarbakir med en begäran om tillstånd att sätta upp affischer med fördömande av det undantagstillstånd som rådde i de sydöstra delarna av Turkiet. Guvernören utfärdade ett förbud mot att sätta upp och sprida affischerna i fråga och beslöt att de skulle konfiskeras.

Europadomstolen konstaterade att den gällande undantagslagstiftningen gav guvernören mycket vittgående befogenheter att utfärda förbud mot utgivande och spridning av skrifter. Det följde inte någon rätt till domstolsprövning av dessa lagregler eller deras tillämpning. Med hänsyn härtill fann Europadomstolen, trots de svårigheter som var förbundna med kampen mot terrorism, att förbudet mot affischerna inte kunde anses ha varit nödvändigt i ett demokratiskt samhälle. Europadomstolen konkluderade alltså att artikel 10 i konventionen hade kränkts.

41. Tzekov mot Bulgarien (dom 23.2.2006)

Frågor om rätt till liv (artikel 2 i konventionen) och omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen)

Tzekov, som var av romskt ursprung, färdades med en vän på en hästdriven vagn som de hade stulit. De passerade en polispatrull, som försökte få dem att stanna. Polisen förföljde dem och öppnade eld mot dem med påföljd att Tzekov skadades i ryggen.

Europadomstolen konstaterade att Tzekov hade skottskadats men inte på ett livshotande sätt. Den ammunition som använts var inte avsedd att döda, även om den kunde vara dödande på korta avstånd. Europadomstolen fann att rätten till liv enligt artikel 2 i konventionen inte hade kränkts.

Däremot ansåg Europadomstolen att de lagregler som gällde för polisens användning av skjutvapen inte gav individen tillräckligt skydd för sin kroppsliga integritet och att det inte hade varit nödvändigt i det aktuella fallet att använda skjutvapen mot Tzekov. På grund härav hade Tzekov utsatts för omänsklig eller förnedrande behandling i strid med artikel 3 i konventionen. Samma artikel hade kränkts också på grund av otillräcklig utredning om det inträffade.

42. Ognyanova och Choban mot Bulgarien (dom 23.2.2006)

Frågor om rätt till liv (artikel 2 i konventionen) och omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen)

Målet gällde en person, Stefanov, som var av romskt ursprung och som, sedan han arresterats och förts till en polisstation, hade fallit ut från ett fönster på tredje våningen och slagit ihjäl sig. Polisen hävdade att Stefanov hade självmant hoppat ut genom fönstret med avsikt att rymma. Europadomstolen fann detta osannolikt, eftersom fönstret var beläget högt över markytan och Stefanov hade varit belagd med handfängsel. Europadomstolen ansåg att myndigheterna inte hade på ett plausibelt sätt redovisat omständigheterna kring dödsfallet och konkluderade att artikel 2 i konventionen hade kränkts. Det var dessutom osannolikt att de skador som konstaterats på Stefanovs kropp i sin helhet hade uppkommit genom fallet från tredje våningen. Eftersom myndigheterna inte heller hade lämnat en plausibel förklaring till dessa skador, fann Europadomstolen att Stefanov hade utsatts för omänsklig eller förnedrande behandling i strid med artikel 3 i konventionen.

43. Hulewicz mot Polen (dom 23.2.2006)

Fråga om lagligheten av ett frihetsberövande (artikel 5:1 i konventionen)

Hulewicz var häktad från den 12 november 1996 till den 12 februari 1997 men hölls därefter kvar i häkte enbart på grund av att han under häktningstiden hade åtalats för brott. Hans begäran om att bli frigiven avslogs av domstol den 23 april 1997. Europadomstolen fann att det under tiden från den 13 februari till den 23 april 1997 inte hade

funnits någon rättslig grund för häktning och att artikel 5:1 i konventionen hade kränkts.

44. Stere m.fl. mot Rumänien (dom 23.2.2006)

Fråga om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Klagandena i detta mål lockades genom löften om skattefria avgångsförmåner att ta avsked från den rumänska armén. Trots detta gjorde Försvarsministeriet senare avdrag för skatt, vilket ledde till rättegång vid en rumänsk förstainstansdomstol. I denna rättegång var klagandena framgångsrika, och Försvarsministeriet ålades att erlägga de belopp som innehållits i skatt. Domen vann laga kraft, och beloppen utbetalades till klagandena.

Senare blev emellertid förstainstansdomstolens dom undanröjd av Högsta domstolen på begäran av generalprokuratorn. Högsta domstolen beslöt också att klagandena skulle göra återbetalningar till Försvarsministeriet.

Europadomstolen fann att klagandena hade mottagit de innehållna skattebeloppen med stöd av en lagakraftvunnen dom och att generalprokuratorns intervention, som lett till att den lagakraftvunna domen ändrats, innebar ett ingrepp i klagandenas egendomsskydd som inte var förenligt med artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

45. Krasniki mot Tjeckiska republiken (dom 28.2.2006)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Krasniki åtalades för att ha levererat heroin till två personer som under brottsutredningen hade lämnat uppgifter till polisen men vilkas identitet hölls hemlig för Krasniki. Vid den följande rättegången hörde domaren en av dessa personer utanför rättegångssalen och utan att Krasniki och hans försvarare fick närvara. Eftersom den andra personen inte kunde anträffas, lästes hennes utsaga upp för domstolen. Krasniki dömdes till ett fängelsestraff uteslutande på grund av de uppgifter som lämnats av de anonyma vittnena.

Europadomstolen konstaterade att skälen till att de två personerna hörts anonymt inte framgick av handlingarna och att det därför var oklart hur undersökningsledaren och domstolen bedömt risken för repressalier från Krasniki. Europadomstolen fann det inte visat att det funnits skäl att på detta sätt begränsa försvarets rättigheter. Med hänsyn härtill och till att den fällande domen grundats enbart på de anonyma vittnesmålen fann Europadomstolen att Krasnikis rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång hade kränkts.

46. Plasse-Bauer mot Frankrike (dom 28.2.2006)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Michelle Plasse-Bauer var mor till fyra barn om vilka barnens far hade vårdnaden. Michelle hade tillerkänts rätt till umgänge med barnen,

vilket skulle utövas på viss plats och på vissa tider i närvaro av en tredje person. Michelle träffade sin dotter endast vid ett tillfälle, varefter fadern vägra att föra dottern till den plats där umgänget skulle utövas.

Europadomstolen konstaterade att Michelles uppförande vid det enda umgängestillfället inte hade underlättat fortsatt umgänge men att myndigheterna ändå borde ha medverkat till att fortsatt umgänge skulle komma till stånd i enlighet med vad som bestämts av domstolen. Genom att inte hjälpa till med att verkställa domstolens dom hade myndigheterna förvägrat Michelle hennes rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis domstolsprövning.

47. Hellborg mot Sverige (dom 28.2.2006)

Fråga om muntlig förhandling (artikel 6:1 i konventionen)

Hellborg erhöll i april 1992 från byggnadsnämnden ett förhandsbesked om att han hade rätt att få byggnadstillstånd för uppförande av ett enfamiljshus på en fastighet. Ansökan om sådant tillstånd skulle ges in inom två år. I mars 1993 beslöt byggnadsnämnden att ändra gällande planbestämmelser för att möjliggöra för Hellborg att få byggnadstillstånd. Beslutet överklagades av grannar och upphävdes i november 1996 av regeringen. Hellborn begärde rättsprövning hos Regeringsrätten. Han begärde en muntlig förhandling i målet, men denna begäran avslogs. I september 1998 fann Regeringsrätten att regeringens beslut inte hade varit olagligt och att beslutet därför inte skulle upphävas.

Europadomstolen konstaterade att Hellborg genom förhandsbeskedet hade fått rätt att bygga och att byggnadsnämnden därför varit skyldig att ge honom byggnadstillstånd om han ansökte om detta under en tvåårsperiod. Emellertid hade Hellborn förvägrats denna rätt, vilket enligt Europadomstolens mening stred mot hans egendoms- skydd enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

Vidare fann Europadomstolen att Hellborns begäran om rättsprövning hade aktualiserat rättsfrågor och eventuellt också faktafrågor av viss komplexitet och att det inte fanns några särskilda skäl som talade mot att en muntlig förhandling skulle hållas. Genom att vägra honom en sådan förhandling hade Regeringsrätten enligt Europadomstolens mening förfarit i strid med artikel 6:1 i konventionen.

48. Sejdovic mot Italien (dom 1.3.2006)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Genom domen omprövade Europadomstolen i en stor kammare ett mål som tidigare avgjorts av domstolen i vanlig sammansättning. Målet gällde frågan om en person som i sin frånvaro dömts till ett långt fängelsestraff hade fått en rättvis rättegång. Beträffande omständigheterna hänvisas till referatet i SvJT 2005 s. 100. Den stora kammaren gjorde i huvudsak samma bedömning som domstolen i sin mindre sammansättning. Slutsatsen blev att Sejdovic inte hade åtnjutit sin rätt

att försvara sig eftersom det inte hade visats att han sökt undfly rättvisan och han inte hade avstått från sin rätt att framträda inför domstol. Han hade inte heller haft möjlighet att senare få en ny rättegång i vilken han kunnat försvara sig inför domstol. Slutsatsen blev därför att artikel 6:1 i konventionen hade kränkts.

49. Izmir Savas Karsitlari Dernegi m.fl. mot Turkiet (dom 2.3.2006)

Fråga om föreningsfrihet (artikel 11 i konventionen)

Klagande i detta mål var en förening — Izmir-föreningen mot krig — och tre medlemmar av föreningen. Medlemmar av föreningen reste under 1994 till andra länder för att delta i konferenser eller möten. Detta fick till följd att bl.a. de tre personer som var klagande i målet dömdes till fängelse för att de inte hade hos Inrikesministeriet begärt tillstånd att lämna Turkiet. Europadomstolen fann att ett sådant tillståndskrav inte tjänade ett legitimt ändamål, t.ex. skydd för nationell säkerhet eller allmän ordning, och att rätten till mötesfrihet och föreningsfrihet enligt artikel 11 i konventionen därför hade kränkts.

50. Evans mot Förenade Konungariket (dom 7.3.2006)

Frågor om rätt till liv (artikel 2 i konventionen) och rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

Natallie Evans drabbades av en cancersjukdom som medförde att hennes äggstockar skulle opereras bort. Före operationen genomgick hon och hennes partner J en fertilitetsbehandling som ledde till att sex av hennes ägg befruktades med partnerns spermier och förvarades i avbidan på att de senare skulle kunna inplanteras i hennes livmoder. Innan detta skett, bröts emellertid relationen mellan Natallie och J, och denne återtog då sitt medgivande till att de befruktade äggen skulle förvaras eller användas av Natallie. De engelska domstolarna fann att J haft rätt att återta sitt samtycke, och Natallie fick från vederbörande sjukhus besked om att äggen skulle förstöras. Natallie vände sig till Europadomstolen och åberopade att inplantering av något av de befruktade äggen i hennes livmoder utgjorde hennes enda möjlighet att bli mor.

Europadomstolen fann, under hänvisning till ett tidigare avgörande (Vo mot Frankrike, SvJT 2004 s. 851 f.), att varje konventionsstat själv kan avgöra vid vilken tidpunkt livet skall anses börja och att ett embryo enligt engelsk rätt inte har egna självständiga rättigheter och inte kan genom ställföreträdare göra anspråk på en rätt till liv enligt artikel 2 i konventionen. Något brott mot denna artikel förelåg således inte.

När det sedan gällde frågan om Natallies rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för sitt privatliv hade kränkts konstaterade Europadomstolen att J hade samtyckt till fertilitetsbehandlingen under antagande att hans relation med Natallie skulle fortsätta och att han,

när denna förutsättning inte längre förelåg, hade tagit tillbaka sitt samtycke.

Europadomstolen konstaterade vidare att det inte finns någon enhetlig europeisk uppfattning i fråga om reglering av provrörsbefruktning och användningen av embryon som tillkommit genom sådan behandling. Det var inte bara i Storbritannien som det var möjligt för en av kontrahenterna att under hela tiden fram till dess embryot inplanterats ta tillbaka sitt samtycke. Varje konventionsstat fick anses ha stor frihet att reglera dessa frågor. Den brittiska regleringen grundade sig på omfattande utredningar och ingående överväganden, och de regler som gällde hade tydligt förklarats för Natallie och J.

Europadomstolens slutsats blev att de brittiska reglerna om provrörsbefruktning inte stred mot konventionen och att Natallies rätt enligt artikel 8 i konventionen inte hade kränkts.

51. Besseau mot Frankrike (dom 7.3.2006)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Annie Besseau ålades genom beslut av åklagare att betala böter för en trafikförseelse. Hon begärde i två brev att bötesstraffet skulle upphävas, men åklagarmyndigheten svarade att hon var skyldig att betala böterna därför att de faktiska omständigheterna var klara.

Europadomstolen fann att Annie Besseaus rätt enligt artikel 6:1 i konventionen hade kränkts genom att åklagaren, efter att ha mottagit hennes brev, inte hade hänskjutit fallet till avgörande av en polisdomstol, vilket borde ha gjorts enligt fransk lag.

52. Van Glabeke mot Frankrike (dom 7.3.2006)

Fråga om rätt till domstolsprövning av lagligheten av ett frihetsberövande (artikel 5:4 i konventionen)

Den 21 mars 2002 arresterades Eliane van Glabeke av polis som förde henne till en psykiatrisk anstalt där hon hölls kvar tvångsvis. Den 23 mars 2002 begärde hennes mor hos domstol att Eliane omedelbart skulle frigges, men hon fick den 8 april 2002 beskedet att Eliane själv skulle vända sig till åklagarmyndigheten. Den 28 mars 2002 ingavs av en organisation en begäran om hennes frigivning, men den föranledde ingen åtgärd.

Europadomstolen konstaterade att ingen domstol hade prövat frågan om Eliane van Glabeke skulle frigges på grund av de ansökningar som ingivits för hennes räkning och att hon därigenom inte hade åtnjutit sin rätt enligt artikel 5:4 i konventionen till domstolsprövning avseende lagligheten av frihetsberövandet.

53. Donadze mot Georgien (dom 7.3.2006)

Fråga om rätt till domstolsprövning (artikel 6:1 i konventionen)

Donadze gjorde gällande att han inte fått en rättvis rättegång i ett mål om skadestånd på grund av den behandling han utsatts för som an-

ställd vid ett vetenskapligt institut. Donadze hade fört talan mot direktören för institutet, men hans talan hade ogillats i samtliga instanser.

Europadomstolen fann att ingen av de georgiska domstolarna hade beaktat de argument som Donadze anfört och att de hade ogillat hans talan på grunder som inte haft något att göra med sakfrågorna i målet. De hade således inte på ett seriöst sätt prövat målet, och de hade inte bemött de huvudsakliga grunder som Donadze byggt sina yrkanden på. Slutsatsen blev att Donadze inte haft en effektiv domstolsprövning och att artikel 6:1 i konventionen hade kränkts.

54. Yassar Hussain mot Förenade Konungariket (dom 7.3.2006)

Fråga om rätt att presumeras vara oskyldig till brott (artikel 6:2 i konventionen)

Yassar Hussain åtalades för övergrepp i rättssak men frikändes efter det att åklagarens vittne uteblivit från rättegången. Han begärde ersättning för vissa kostnader, vilket vägrades honom av domaren, som anförde att det fanns klar bevisning mot honom i handlingarna men att åklagaren trots detta beslutat att inte tvinga vittnet att inställa sig.

Europadomstolen fann att domarens uttalande måste tolkas så att Yassar Hussain, trots att han frikänts, var skyldig till brottet. Detta var inte förenligt med oskuldspresumtionen i artikel 6:2 i konventionen, och denna bestämmelse hade således enligt Europadomstolens mening blivit kränkt.

55. Eko-Elda AVEE mot Grekland (dom 9.3.2006)

Fråga om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

I juni 1988 begärde klagandebolaget återbetalning av ett större belopp som felaktigt betalats i inkomstskatt. Eftersom skattemyndigheten vägrade återbetalning, väckte bolaget talan vid förvaltningsdomstol. I november 1993, medan förfarandet var anhängigt, återbetalade staten beloppet, varefter bolaget begränsade sin talan till att gälla ränta på beloppet. Detta yrkande avslogs av domstolen.

Europadomstolen konstaterade att ett felaktigt inbetalat skattebelopp hade återbetalats först efter en tid av fem år och fem månader och fann att myndigheternas vägran att betala ränta på beloppet under en så lång tid innebar att en rimlig balans mellan allmänna och enskilda intressen inte hade upprätthållits. Slutsatsen blev därför att rätten till respekt för egendom enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen hade kränkts.

56. Svipsta mot Lettland (dom 9.3.2006)

Frågor om lagligheten av ett frihetsberövande (artikel 5:1 i konventionen) och rätt till domstolsprövning av lagligheten av ett frihetsberövande (artikel 5:4 i konventionen)

Astrida Svipsta var häktad under lång tid som misstänkt för anstiftan till mord. Under större delen av häktningstiden fanns det domstols-

beslut om häktningen, men under en tid om nästan fem månader saknades sådant beslut. I stället grundade sig frihetsberövandet under denna tid direkt på en lagbestämmelse om att tid under vilken den tilltalade tar kännedom om förundersökningsmaterialet inte skall medräknas vid beräkning av häktningensfrist. Europadomstolen fann att denna bestämmelse var så otydlig till sin innebörd att den inte kunde utgöra en laglig grund för Astridas häktning under den nämnda perioden. Den praxis som utbildats av de lettiska myndigheterna på grundval av denna vaga bestämmelse uppfyllde inte kravet på rättsäkerhet och frihet från godtycke, och Astridas frihetsberövande stred därför i denna del mot artikel 5:1 i konventionen.

Europadomstolen fann vidare att Astrida hade saknat möjlighet till effektiv omprövning av frihetsberövandet vid domstol, eftersom det inte angivits några klara häktningsskäl i vissa beslut och eftersom hennes försvarare inte hade fått ta del av förundersökningsakten. Även artikel 5:4 i konventionen hade därför kränkts.

57. Menesheva mot Ryssland (dom 9.3.2006)

Fråga om tortyr (artikel 3 i konventionen)

Olga Menesheva, som var 19 år gammal, arresterades av polis sedan hon hade vägrat polisen tillträde till hennes våning. Polisen var intresserad av våningen på grund av att hennes pojkvän var misstänkt för ett allvarligt brott. Europadomstolen fann det på grundval av Olgas uppgifter och rättsmedicinsk utredning styrkt att hon under frihetsberövandet hade misshandlats så svårt att behandlingen av henne utgjorde tortyr i strid med artikel 3 i konventionen.

58. Zdanoka mot Lettland (dom 16.3.2006)

Fråga om rätt att kandidera i allmänna val (artikel 3 i första tilläggsprotokollet)

Genom domen omprövade Europadomstolen i en stor kammare ett mål som tidigare avgjorts av domstolen i vanlig sammansättning. Beträffande omständigheterna hänvisas till referatet i SvJT 2004 s. 620 ff. Den stora kammaren gjorde emellertid en annan bedömning i målet än domstolen i sin mindre sammansättning. Målet gällde frågan om det varit en oproportionerlig inskränkning i Tatjana Zdanokas rätt att kandidera i allmänna val att hon på grund av sin tidigare verksamhet inom kommunistpartiet hade utan tidsbegränsning förvägrats rätten att ställa upp som kandidat i val till det lettiska parlamentet. I den tidigare domen hade Europadomstolen funnit inskränningen oproportionerlig och därmed stridande mot artikel 3 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

Europadomstolen i sin större sammansättning pekade på den historiska bakgrunden till den lettiska lagstiftningen på detta område och fann att de nationella myndigheterna i Lettland hade de bästa möjligheterna att värdera vad som var nödvändigt för att garantera

fortlevnaden av ett demokratiskt system i landet. Det fanns enligt Europadomstolens mening ingenting orimligt eller oproportionerligt i den bedömning som gjorts i detta hänseende eller i tillämpningen av lagen på Tatjana Zdanoka. Konklusionen, som antogs med 13 röster mot 4, blev därför att artikel 3 i första tilläggsprotokollet inte hade kränkts.

59. Salé mot Frankrike (dom 21.3.2006)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

I ett mål om avskedande från anställning överklagade Salé på rättsliga grunder en dom till Kassationsdomstolen, vars arbetsrättsliga avdelning avisade överklagandet på grund av att de skäl som åberopats inte var sådana att överklagandet kunde prövas i sak. Salé gjorde vid Europadomstolen gällande att förfarandet vid Kassationsdomstolen inte varit rättvist, eftersom referentens rapport, som varit tillgänglig för generaladvokaten, inte hade delgivits Salé och denne inte heller fått del av generaladvokatens yttrande och därför inte haft möjlighet att bemöta detta.

Europadomstolen fann emellertid att kravet på ett kontradiktoriskt förfarande var mindre strikt när det gällde preliminärfrågor om hurvida ett överklagande var uppenbart ogrundat eller skulle avisas av andra formella skäl och att det i detta fall inte kunde ha påverkat utgången om Salé fått del av referentens rapport eller fått tillfälle att bemöta generaladvokatens yttrande. Europadomstolens slutsats blev därför att artikel 6:1 i konventionen inte hade kränkts.

60. Adeyilmaz m.fl. mot Turkiet (dom 21.3.2006)

Frågor om föreningsfrihet (artikel 11 i konventionen) och rätt till effektivt rättsmedel (artikel 13 i konventionen)

Klagande var offentliganställda personer, som gjorde gällande att deras föreningsfrihet kränkts genom att de på grund av sitt medlemskap i en fackförening hade förflyttats till annan tjänstgöringsort.

Europadomstolen fann, liksom i tidigare avgöranden (Akata, Bulga m.fl., Ertas Aydin m.fl. mot Turkiet, SvJT 2005 s. 1091), att förflyttningen inte hade inneburit någon begränsning av klagandenas rätt att vara medlemmar av en fackförening eller att bedriva facklig verksamhet. Slutsatsen blev därför att deras genom artikel 11 i konventionen skyddade föreningsfrihet inte hade kränkts. Däremot hade de saknat rätt att få besluten om sin förflyttning omprövade, vilket innebar ett brott mot artikel 13 i konventionen.

61. Albanese, Vitiello, Campagnano, samtliga mot Italien (domar 23.3.2006)

Frågor om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen) och rätt att delta i allmänna val (artikel 3 i första tilläggsprotokollet)

Klagandena i dessa mål hade försatts i konkurs och härigenom drabbats av olika rättsverkningar.

Som en följd av konkursen hade klagandenas namn införts i ett konkursregister, vilket medfört att de varit förbjudna att utöva vissa yrken och att bedriva kommersiell verksamhet. Det hade inte varit lagligen möjligt för dem att få dessa inskränkningar upphävda förrän fem år efter det att konkursförfarandet avslutats. Europadomstolen framhöll att detta enligt italiensk rätt var en automatisk följd av konkursen som inte grundades på en individuell bedömning av omständigheterna och inte heller kunde bli föremål för överprövning av domstol. Med hänsyn härtill och till den långa tid som inskränkningen var i kraft fann Europadomstolen att klagandenas rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för privatlivet hade kränkts.

En annan verkan av konkursbeslutet var att klagandena berövats rösträtten. Europadomstolen fann att förlusten av rösträtten i dessa fall inte hade annat syfte än att nedvärdera dem som försatts i konkurs och detta oavsett om insolvensen hade orsakats av någon brottslig handling. Europadomstolen framhöll att rösträtten inte var ett privilegium utan en konventionsskyddad rättighet och att regeln om att konkurs ledde till automatisk förlust av rösträtt inte fyllde ett legitimt ändamål. Slutsatsen blev därför att artikel 3 i första tilläggsprotokollet till konventionen hade kränkts.

62. Öçkan m.fl. mot Turkiet (dom 28.3.2006)

Frågor om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen) och rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Målet gällde verksamhet för utvinning av guld i det område där de 315 klagandena var bosatta. Samma utvinning var föremål för prövning av Europadomstolen i ett tidigare mål (Taskin m.fl. mot Turkiet), och för de närmare omständigheterna hänvisas till referatet i SvJT 2005 s. 100 f. Liksom i det tidigare målet fann Europadomstolen att de turkiska domstolarnas avgöranden om att utvinningen skulle upphöra på grund av risker för omgivningen inte hade respekterats av myndigheterna eller att de hade lett till efterföljd först efter lång tidsutdräkt. Härigenom hade Turkiet inte fullgjort sin skyldighet att tillförsäkra klagandena deras rätt till respekt för privatliv och familjeliv, vilket innebar att artikel 8 i konventionen hade kränkts.

Dessutom fann Europadomstolen att rätten i artikel 6:1 i konventionen till en effektiv domstolsprövning hade kränkts genom att utvinningen fått återupptas enligt ministeriella beslut, trots att den förbjudits av domstol, och genom att domstolarnas beslut inte hade verkställts av myndigheterna förrän efter lång tid.

63. Tomczyk Prokopyszyn mot Polen (dom 28.3.2006)

Fråga om respekt för korrespondens (artikel 8 i konventionen)

Medan klaganden var häktad, skickade han flera brev till Europadomstolen, av vilka de flesta öppnades och lästes av fängelsemyndigheten. Europadomstolen konstaterade att det enligt polsk lag krävdes att inspektion av en fängslad persons korrespondens skulle äga rum i den intagnes närvaro och att detta krav inte uppfyllts i detta fall. Brevkontrollen hade därför inte skett i enlighet med lag och stred därmed mot artikel 8 i konventionen.

64. Perk m.fl.mot Turkiet (dom 28.3.2006)

Fråga om rätt till liv (artikel 2 i konventionen)

Målet gällde frågan om polisen kränkt rätten till liv genom att under en operation mot misstänkta terrorister i en våning skjuta ihjäl tre personer. Europadomstolen konstaterade att situationen hade framstått som farlig för polisen. I våningen hade befunnit sig beväpnade personer som vägrat att öppna för polisen. Det var känt för polisen att dessa personer var beväpnade, och det hade funnits anledning att tro att de var beredda att öppna eld. Det framstod därför som rimligt att polisen, efter att ha berett sig tillträde till våningen, fortsatte att skjuta intill dess de misstänkta personerna avväpnats. Europadomstolens slutsats blev att det inte visats annat än att det varit fråga om våld som varit nödvändigt för att verkställa en laglig arrestering och att artikel 2 i konventionen därför inte blivit kränkt i detta hänseende. Däremot hade det funnits brister i utredningen av omständigheterna kring polisens operation. Bl.a. hade det inte undersökts om det skulle ha varit möjligt att använda andra metoder såsom tårgas för att oskadliggöra de personer som befann sig i lägenheten. I detta hänseende hade därför artikel 2 enligt Europadomstolens mening kränkts.

65. Melnyk mot Ukraina (dom 28.3.2006)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

En dom i en arbetstvist, som meddelats den 27 februari 2002, överklagades av Melnyk den 26 april 2002. Överklagandet avisades under hänvisning till att bestämmelser om en överklagandefrist om en månad hade trätt i kraft den 4 april 2002.

Europadomstolen konstaterade att det, när den överklagade domen meddelades, hade gällt en överklagandefrist om tre månader. Om avsikten var att den nya förkortade enmånadsfristen skulle gälla även för domar som meddelats före ikraftträdandet, hade man i vart fall kunnat förvänta sig att Melnyk skulle få möjlighet att överklaga under en månad efter ikraftträdandet, dvs. fram till den 4 maj 2002. Avisningsbeslutet föreföll emellertid innebära att Melnyk skulle ha överklagat senast den 27 mars 2002, dvs. innan den nya fristen införts. Även om förkortandet av fristen hade ett legitimt syfte, innebar dess

tillämpning i detta fall en oproportionerlig inskränkning i Melnyks rätt till domstolsprövning. Slutsatsen blev alltså att artikel 6:1 i konventionen blivit kränkt.

66. Sukhovetsky mot Ukraina (dom 28.3.2006)

Fråga om rätt att kandidera i allmänna val (artikel 3 i första tilläggsprotokollet)

Sukhovetsky vägrades tillstånd att registrera sig som kandidat i parlamentsval på grund av att han inte betalat en deposition av ett belopp motsvarande 218 euro. Vid Europadomstolen hävdade han att han härigenom hade förvägrats sin rätt enligt artikel 3 i första tilläggsprotokollet till konventionen att kandidera i allmänna val.

Europadomstolen konstaterade att åtskilliga europeiska länder har regler som syftar till att hindra oseriösa kandidaturer i politiska val och att staten ofta bidrar till kampanjkostnaderna för registrerade kandidater i syfte att ge dem likvärdiga möjligheter att påverka väljarna. Europadomstolen noterade vidare att det belopp som krävdes som deposition av kandidater i Ukraina var ett av de lägsta belopp som tillämpas i europeiska länder och att kravet på en sådan deposition inte kunde anses utgöra ett allvarligt hinder för en seriös kandidat. Slutsatsen blev därför att artikel 3 i första tilläggsprotokollet inte hade kränkts.

67. Scordino (nr 1), Riccardi Pizzati, Musci, Giuseppe Mostacciolo (nr 1), Giuseppe Mostacciolo (nr 2), Cocchiarella, Apicella, Ernestina Zullo, Giuseppina och Orestina Procaccini, samtliga mot Italien (domar 29.3.2006)

Frågor om rätt till rättvis rättegång inom skälig tid (artikel 6:1 i konventionen) och rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

I dessa fall hade klagandena varit parter i långvariga domstolsförfaranden och utnyttjat den möjlighet som fanns enligt en särskild lag (den s.k. Pinto-lagen) att få skadestånd för långsam rättskipning. De hade också av italienska domstolar tillerkänts vissa skadestånd. Frågorna vid Europadomstolen gällde om skadestandsprocesserna och de skadestånd som utdömts överensstämt med kraven i konventionen.

I flertalet av målen fann Europadomstolen att skadestandsprocessernas längd inte varit oskälig men att klagandena, efter att ha tillerkänts skadestånd, hade fått vänta så länge på att få skadestandsbeloppen utbetalda att detta utgjorde brott mot artikel 6:1 i konventionen. Europadomstolen uppställde i sina domar krav på att utbetalning skulle ske inom sex månader från det att det förelåg en verkställbar dom och att inga oskäliga kostnader skulle belasta dem som begärde skadestånd.

Vidare konstaterade Europadomstolen att de skadestånd som utdömts av de italienska domstolarna i de aktuella målen utgjorde en-

dast mellan 8 % och 27 % av de belopp som Europadomstolen brukade fastställa i liknande mål. De belopp som klagandena erhållit hade därför inte utgjort tillräcklig kompensation, och klagandena hade fortfarande ställning som offer för brott mot artikel 6:1 i konventionen.

Europadomstolen noterade att mängder av liknande mål handlades av de italienska domstolarna och ålade Italien att tillse att de italienska avgörandena anpassades till Europadomstolens praxis och att de verkställdes inom en sexmånadersperiod.

I ett av målen (Scordino) var det också fråga om tillämpning av lagbestämmelser om expropriationsersättning som enligt de i lagen uppställda kriterierna var väsentligt lägre än det fulla marknadsvärdet av den exproprierade marken. Europadomstolen fann att klagandena härigenom hade fått bära en oproportionerlig börda och att deras rätt till respekt för egendom enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen hade kränkts. Dessutom hade processen om expropriationsersättningen påbörjats innan de aktuella lagbestämmelserna infördes, och klagandena hade då haft rätt till full ersättning. Genom att rätten till ersättning begränsats under pågående rättegång hade också deras rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång kränkts. Eftersom det fanns många liknande mål, ålade Europadomstolen Italien att tillse att det skapades en rätt till ersättning som stod i rimligt förhållande till värdet av den exproprierade egendomen.

68. Achour mot Frankrike (dom 29.3.2006)

Fråga om förbud mot straff utan lagstöd (artikel 7 i konventionen)

Genom domen omprövade Europadomstolen i en stor kammare ett mål som tidigare avgjorts av domstolen i vanlig sammansättning. Beträffande omständigheterna hänvisas till referatet i SvJT 2005 s. 99 f. Målet gällde frågan om det var förenligt med artikel 7 i konventionen att tillämpa nya bestämmelser innefattande en förlängning av den tid under vilken ett brott kunde betraktas som ett återfallsbrott på fall då det nya brottet men inte det första återfallsgrundande brottet begåtts under den förlängda återfallsfristen. I denna fråga gjorde den stora kammaren en annan bedömning än den mindre kammaren, som hade funnit en sådan tillämpning strida mot artikel 7.

Europadomstolen i sin större sammansättning konstaterade att de nya franska bestämmelserna innebar att maximistraffet för brott skulle vara dubbelt så högt vid återfall och att den period efter avtjänandet av ett straff inom vilken ett brott skulle anses som återfall skulle vara tio år i stället för, som tidigare, fem år. Achour hade avtjänat sitt första straff 1986, och de nya bestämmelserna hade trätt i kraft den 1 mars 1994. De hade således gällt när Achour begick nya brott under 1995. Vidare konstaterade Europadomstolen att Kassationsdomstolen sedan länge hade tillämpat principen att det för tillämpningen av nya

regler om återfall var tillräckligt att det nya brottet begåtts efter ikraftträdandet av de nya reglerna. Achour hade således haft anledning att räkna med att han genom att begå ett brott inom den nya tioårsfristen, som i hans fall skulle räknas från 1986, skulle göra sig skyldig till återfall och därmed kunna ådömas ett högre straff. Det förhållandet att det första återfallsgrundande brottet begåtts under en tid då det gällt en femårsfrist för återfall hindrade således inte att Achours under 1995 begångna brott skulle anses som återfall. Europadomstolens konklusion blev att artikel 7 i konventionen inte hade kränkts.

69. Nastos mot Grekland (dom 30.3.2006)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Nastos var åtalad för bedrägeri och häktad. Han frikändes av grekisk domstol, som emellertid utan motivering vägrade att tillerkänna honom ersättning för häktningstiden. Under hänvisning till tidigare avgöranden (bl.a. Georgiadis mot Grekland, SvJT 1997 s. 559 f., och Dimitrellos mot Grekland, SvJT 2005 s. 935) fann Europadomstolen att avsaknaden av motivering stred mot hans rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång.

70. Özgür Radyo-Ses Radyo Televizyon Yayin Yapim Ve Tanitim A.S. mot Turkiet (dom 30.3.2006)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Klaganden var ett bolag som sände program i radio. Under 1998 och 1999 fick klagandebolaget tre varningar och dess licens suspenderades två gånger på grund av att vissa radioprogram påstods ha varit ägnade att uppmuntra till våld, terrorism eller etnisk diskriminering eller att upppamma hat. Programmen hade gällt olika frågor, t.ex. korruption, säkerhetsstyrkornas metoder för att bekämpa terrorism och eventuella förbindelser mellan staten och maffian.

Europadomstolen konstaterade att programmen hade gällt allvarliga frågor av allmänt intresse och att den information som lämnats i radioprogrammen inte var ny. I vissa av programmen hade redan publicerade tidningsartiklar återgivits, och klagandebolaget hade klart framhållit att det var fråga om citat från tidningar. Även om programmen ibland haft en fientlig ton, hade de inte uppmuntrat till våld, väpnat motstånd, uppror eller till hat mellan folkgrupper ("hate speech"). Dessutom hade påföljderna för klagandebolaget varit oproportionerliga. Europadomstolens slutsats blev att yttrandefriheten, så som den skyddas genom artikel 10 i konventionen, hade kränkts.

71. Saday mot Turkiet (dom 30.3.2006)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Saday åtalades för medlemskap i en illegal organisation inför säkerhetsdomstolen i Izmir. Vid en förhandling inför domstolen läste han upp ett tal i vilket han kritiserade det turkiska rättsväsendet. Bl.a.

beskrev han domarna som "torturare i domarkåpa". För detta dömdes han till sex månaders fängelse i isoleringscell. Sedan han avtjänat två månader, suspenderades verkställigheten av resten av straffet.

Europadomstolen fann att Sadays uttalanden varit mycket hätska. Eftersom de hade utgjort ett angrepp på domarnas värdighet, fann Europadomstolen att det hade varit försvarligt att straffa honom för dessa uttalanden. Emellertid hade straffet till sin längd och stränghet varit oproportionerligt, och av det skälet hade Sadays i artikel 10 i konventionen skyddade yttrandefrihet kränkts.